

OBSAH

TEMPLÁŘI 1120–1312	3
ÚVOD	3
CHRONOLOGIE	7
ZISK ČLENŮ A PŘIJÍMÁNÍ DO ŘÁDU	9
VÍRA A SOUVISEJÍCÍ VĚCI	16
VÝCVIK	22
VZHLED A VYBAVENÍ	24
V PRŮBĚHU TAŽENÍ	30
V BITVĚ	44
MUZEA A POKUSY O OBNOVU	52
SLOVNÍČEK	53
LITERATURA	54
Prameny v anglickém překladu	55
Sborníky na téma křížové výpravy a rytířské řády	56
Nepřeložené primární prameny	56
KOMENTÁŘ K BAREVNÝM PŘÍLOHÁM	57
TEMPLÁŘSKÝ DENNÍ REŽIM PODLE TEMPLÁŘSKÉ ŘEHOLE	23
PODĚKOVÁNÍ	62
POZNÁMKA MALÍŘE	62

TEMPLÁŘI 1120–1312

ÚVOD

Templáři byli členy řeholního řádu a jako takoví podléhali řeholnímu způsobu života, v němž nemalou roli hrála modlitba. Na rozdíl od běžných mnichů skládali však i přísahu, v níž se zavazovali bránit křesťany a křesťanské území před nepřáteli křesťanů. Řád tvořil společenství se zvláštními právy a povinnostmi garantovanými a uznanými katolickou neboli latinskou církví. Jednotliví členové nosili uniformu či hábit, žili v komunitách a veškerý jejich majetek patřil řádu. Řídili se řeholí potvrzenou papežem a představující základní pramen jejich životního stylu a denní rutinu. Současníci v nich spatřovali zkušené a odvážné bojovníky a zároveň neschopnější obránce křesťanů proti nepřátelům. Řád vznikl kolem roku 1120 a byl zrušen papežem v roce 1312.

Vznik templářského řádu je spojen s událostmi navazujícími na první křížovou výpravu. Z křížáckého vojska, jež v červenci 1099 dobylo Jeruzalém, zůstali někteří bojovníci ze západní Evropy i po získání kontroly

nad městem. Jeden z pramenů uvádí, že skupinka těchto válečníků se rozhodla začít se zbožným životem v kostele sv. Hrobu postaveném na údajném místě Kristova prázdného hrobu, nejuctívanejším svatyně křesťanské víry. Svoje původní

Mapa pobřežního území zaznamenávající úspěchy období první křížové výpravy, jsou zde vyznačena i nejvýznamnější města, výběrově jsou zakreslena i hlavní sídla templářů a místa nejdůležitějších bitev, zmíněných v této knize.

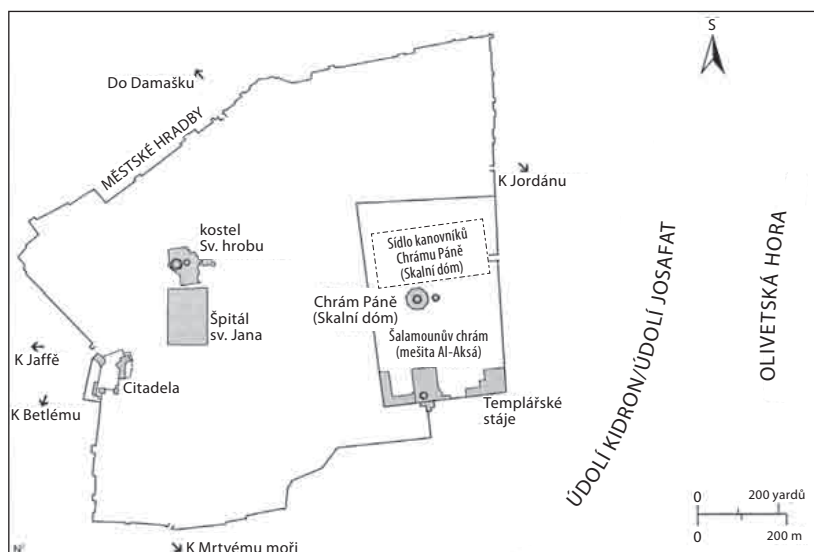
Kostel sv. Hrobu v Jeruzalémě postavený císařem Konstantinem I. (zemřel 337) nad předpokládaným prázdným Kristovým hrobem je ústřední křesťanskou svatyní. Obrázek znázorňuje stav z 15. století, v pozadí je Skalní dóm. Umělec přehnal výšku budov ve vztahu k jejich šířce, obecně je však provedení věrné. Skalní dóm byl postaven kalífou Abd al-Málikem mezi lety 688 a 691 a byl pravděpodobně záměrně připodobněn kostelu sv. Hrobu. Zatímco hlavní část kostela je kruhová, Skalní dóm je oktagonální (rkp. Egerton 1070, fol. 5, s povolením Britské knihovny).

poslání však změnilo pod dojmem útoků muslimských lupičů na poutníky putující do Jeruzaléma, kdy seznali, že Jeruzalémské království rozhodně více potřebuje bojovníky než muže modlitby. Výsledkem bylo na jedné straně vytvoření rytířského řádu a na straně druhé vyslovení přísahy o obraně křesťanů se zbraní v ruce. Idea vo-

jenského rytířského bratrstva nebyla sama o sobě nová: někteří z účastníků první křížové výpravy tvořili společně bojující bratrstva dělící se o kořist, v západní Evropě se skupiny rytířů sdružovali k ochraně klášterů před nájezdy lupičů.

V lednu 1120 se malá skupinka bojovníků zúčastnila církevního koncilu v Nábulusu, kterého se účastnili všichni duchovní Jeruzalémského království. Na něm přednesla požadavek, aby bylo nové společenství potvrzeno. Církevní představitelé s žádostí souhlasili a jeruzalémský král Balduin II. jim dokonce daroval někdejší Šalomounův palác a bývalou mešitu Al-Aksá na Chrámové hoře v Jeruzalémě. Západoevropští křižáci ve Svaté zemi (v muslimských a byzantských pramenech jsou označováni jako Frankové) nazývali tuto budovu „Šalomounovým chrámem“ (lat. *templum*), proto se pro nový řád ujalo označení řád Templu a jeho členové začali být nazýváni templáři. Nová řeholní skupina však potřebovala i potvrzení papeže, které obdržela na církevním koncilu v Troyes v severovýchodní části Francie konaném v lednu 1129.

Ochrana poutníků v oblasti dobyté křižáky, jež byla v Evropě nazývána *Outremer* (tedy země za mořem, Zámorí) však nebyla jedinou povinností templářů, ti pomáhali i při obraně hranic nových křižáckých států proti nepřátelským muslimským, ale i křesťanským sousedům. Také v Evropě došli někteří vládci k názoru, že by templáři mohli hrát užitečnou roli při obraně vlastního teritoria proti náboženským protivníkům. Templáři tak dostali přidělenou k obraně také hranici na Pyrenejském poloostrově a ve východní Evropě. Někteří vlastníci půdy daleko od náboženské hranice udělovali templářům vlastní půdu, aby podpořili jejich poslání bránit křesťanství. Zatímco hlavní vojenské operace probíhaly

Plán Jeruzaléma ve 12. století zobrazuje některé nejdůležitější budovy. O Skalní dóm a kostel sv. Hrobu se starali augustiniánští kanovníci, kněží, dodržující monastický způsob života. Špitál sv. Jana se staral o chudé a nemocné poutníky a poskytoval vojenskou ochranu poutníkům ke svatým místům. Poutníci mohli navštívit kostel sv. Hrobu a jiná svatá místa v Jeruzalémě, z Jeruzaléma pak mohli vyrazit Josafatským údolím, kde byla pohřbena Panna Marie, k obřadnímu koupeli do řeky Jordánu (Nigel Nicholson).

jichž čele stál komtur (lat. *commendator, praepetor*). Typickou venkovskou komendu si můžeme představit jako větší statek s několika bratry, snad i kaplí a ubytovacími prostory pro poutníky a samozřejmě s rozlehlými zemědělskými budovami. Komenda byla centrální administrativní základnou pro řádový majetek určité provincie. Majetky ležící mimo, nazývané *camerae* či komorní zboží, byly nechávány ve správě leníků nebo jednoho bratra. Každý komtur platil jistou část ročního příjmu nazývanou *response* velkému preceptovi, který peníze posílal do hlavního sídla řádu na Východě. Velký preceptor každé provincie navíc pořádal roční shromáždění, tzv. kapituly (tak jsou obvykle v prostředí řeholních řádů označována shromáždění členů), kde komtuři prováděli vyúčtování a platili *response*. Jednou za několik let byla řádem uspořádána i tzv. velká kapitula, kam se sjížděli velcí preceptoři, aby

Pohled do mešity Al-Aksá v Jeruzalémě, kterou křižáci nazývali Šalamounovým chrámem. Mešita byla původním sídlem templářů, daroval jim ji Balduin II. Jeruzalémský v roce 1120 (David Nicolle).

v Zámorí a na Iberském poloostrově, v celé Evropě se templáři pokoušeli prostřednictvím hospodářské a finanční aktivity zajistit dostatek prostředků na podporu svých spolubratrů na vojenských hranicích.

Nejvyšším hodnostářem řádu byl velmistr volený bratry v konventu hlavního řádového sídla na Východě. Vzrůst řádových majetků s sebou nutně přinesl předávání pravomoci v rámci celé struktury. Řádové území bylo rozděleno do provincií, v jejichž čele stál velký preceptor s dozorcí funkcí. V rámci každé provincie byl majetek organizován v tzv. komendách, v je-

Templáři byli pověřováni péčí o hrady v ohrožených oblastech křesťanství, kde vládce nemohl důvěřovat světským pánům; stavěli však i vlastní pevnosti, aby ochránili majetek řádu. Na obrázku je pohled na jihovýchodní věž a příkop pevnosti Vrana v dnešním Chorvatsku (Lejla Dobronic).

zaplatili response ze svých provincií. Na těchto obecných shromážděních obvykle docházelo i ke jmenování nových hodnostářů a vydávání nařízení. Přestože byly majetky řádu roztroušeny po celém křesťanském světě, udržovaly jednotlivé domy kontakt prostřednictvím pravidelně pořádaných kapitul, dalším zdrojem informací byly oběžníky, posílané bratry v Orientu svým řádovým druhům na Západě.

Templářský řád byl prvním z mnoha rytířských řádů založených k ochraně křesťanstva. Poté, co templáři získali církevní potvrzení své činnosti ve dvacátých letech 12. století, začal finančně podporovat ozbrojenou ochranu poutníků i špitál sv. Jana, jenž se ve svém jeruzalémském sídle staral o chudé poutníky. Na konci 12. století se k dvěma již existujícím řádům u Akkonu připojili i němečtí rytíři, další řády vznikly na Pyrenejském poloostrově a na severovýchodě Evropy. Tato společenství napodobila templářský koncept služby Bohu bojem proti těm, kdo napadali křesťany, a některá z nich se dokonce řídila stejnou řeholí jako templáři. Templáři byli pro Evropu zdrojem informací o Orientu, zároveň vyzývali k posílání pomoci spolubratrům. A přestože se nakonec nepodařilo křesťanské

panství v Palestině zachránit, prodloužili vojenské schopnosti rytířských řádů trvání tohoto panství na podstatně delší dobu.

Templářský řád byl zrušen na počátku čtrnáctého století. Poté, co v roce 1291 získali poslední křižácké území Mamluci, se templáři přesunuli na Kypr v naději, že se jim podaří zorganizovat novou křižovou výpravu. V roce 1307 je však francouzský král obvinil z hereze a čarodějnictví. Zjevně vykonstruovaná obvinění lze pravděpodobně přičíst spíše královým vlastním finančním a politickým problémům. Soud dopadl nerozhodně a papež Klement V. oznámil, že jednotlivá obvinění nemohou být prokázána, reputace řádu však byla poškozena do té míry, že jej papež zrušil, majetek i posláni bránit křesťanstvo přešlo na johanitský řád. Na Pyrenejském poloostrově, kde zůstala obrana pevninských hranic proti muslimskému nepříteli a pobřeží proti pirátům velmi aktuálním tématem, se s pomocí někdejšího majetku templářů zformovaly nové rytířské řády.

Byli templáři ojedinělým jevem? Jejich příklad byl sice inspirujícím stimulem pro vznik jiných rytířských řádů a příležitostný pozorovatel by mohl dokonce podotknout, že tem-

pláň vynalezli koncept náboženského válčení. Koncept světce-bojovníka byl však východnímu křesťanství velmi dobře známý již velmi dlouhou dobu před vznikem templářů. Řekové v Byzanci již po staletí uctívali bojovné světce jako sv. Jiřího, sv. Theodora Tirónského nebo sv. Merkuria. Všichni tito světci užívali své válečnické dovednosti ve službě Bohu. Tato představa však není typická pouze pro křesťanství. Muslimská dobrovolná, náboženská a vojenská organizace označovaná jako *rabat*, která kvetla ve stejné době, kdy u křesťanů vznikají řády, sdružovala

muže sloužící krátkodobě Bohu jako válečníci. Extrémnějším typem byli ve stejné době mniši v Japonsku, kteří se ozbrojovali a bojovali v bitvách za svůj klášter. Templáři nepatřili k mnišům, protože nežili v uzavřených budovách; navíc nebojovali, aby hájili vlastní zájmy, ale aby chránili všechny souvěrce. Na rozdíl od bojovníků rabatu nebo běžných křižáků se templáři ke službě zavazovali doživotně. Templáři a jiné rytířské řády se tedy zmocnily již známého konceptu náboženské války a změnily jej v novou instituci.